

Píseň: EZ662 - Do země se skrývá + **modlitba;** **Čtení:** Ex 20, 1-2+16 + Lk 10, 25-37

Milí přátelé,

minulý týden jsme zkoumali a promýšleli biblické slovo „Nebudeš krást“. Jeho podstatou není jen zábrana bohužel zcela běžného přivlastňování cizího majetku. Jeho smyslem není jen ochrana a bezpečí majetko-právní svobody a jistoty. Hlubokou a neoddělitelnou součástí biblického „Nebudeš krást“ je také majetkoprávní zodpovědnost. Ta vede ke svobodě a jistotě všech. Ostatně jako všechna slova Desatera.

„Nebudeš krást“ tak znamená také poskytovat bližním, co jim patří, co jim náleží, co potřebují. A nemají to z důvodů historických, že je někdo okradl, segreguje. Protože se někomu nehodí do krámu. Ale vlastně i tehdy, když si částečně za svou situaci mohou sami. Z tíživé situace se nelze dostat bez milosrdenství bližních (srv. úvodní čtení).

Sociální rozměr Desatera

Tím naplno vyplul na povrch rozměr Desatera, na který se snadno zapomíná. I proto, že Desatero je formulováno v druhé osobě singuláru (nebudeš zabíjet, nikoli např. nebudete zabíjet). Jde o rozměr společenský či komunitní: Desatero není směrovkou („tórou“) ke spáse mé duše. Desatero je směrovkou do svobody. A člověk nemůže být nikdy svoboden sám. Ba dokonce opuštěný či osamělý příslušník živočišného druhu homo je mnohem nesvobodnější než například stejně osamělý příslušník druhu tygr ussurijský.

Člověk nemůže fungovat bez společenství a širší společnosti. Bez bližních nemáme jak se ubránit predátorům, získat potřebnou obživu atd. Tak i Desatero formuje právě život společenství a společnosti - skrze formování života jednotlivců.

„Nebudeš mít jiného Boha mimo mne“ je ideálním vodítkem pro všechny občany kteréhokoli státu. Například Spojené státy

americké dokonce obsahují velmi podobnou formulaci ve svém „slibu věrnosti“, který vyslovují žáci, učitelé (ve státě New York pak každé ráno!), prezidenti atd.: „Přísáhám věrnost vlajce USA a republice, kterou představuje: jednomu nedělitelnému národu *před Bohem*, ve svobodě a spravedlnosti pro všechny“¹. Velmi Desaterové!

Stejný rozměr je tím zřetelnější, čím blíže jsme závěru Desatera. To však neznamena, že např. první deska ho neobsahuje či snad nemá. Vzpomeňme také např. na šířku působnosti slova „Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý“ - odpočinutí tohoto dne se týká všech sociálních skupin, ba dokonce i zvířat!

Nevydáš křivého svědectví - jazykově

Opět, jako takřka vždy, jde v tomto slovu Desatera o imperfektum, tedy nedokonavý vid. Nejde o jednorázovou záležitost, nýbrž o „Nebudeš vydávat křivého svědectví“.

Podobně jako řada dalších slov Desatera, i toto má svou specialitu. Kromě úvodního slovesa je totiž formulováno pouze podstatnými jmény. Doslova přeloženo tak zní například takto: „Nepromluvíš vůči svému bližnímu svědectví podvod“. Jakási „doslovnost“ Bible je naprostý nesmysl!

Přidejme také, že nejde o „křivost“ svědectví. Jak ukazuje výše uvedený příklad doslovného překladu. Jde o „podvodnost“, „klamavost“, „nesprávnost“ tohoto svědectví. A jedním z významů hebrejského šecher je také „zklamání“. Nepravdivé a podvodné svědectví je vždy něco, co zklame - souzeného člověka, všechny, kterých se týká i Boha. Zcela legitimně a velmi hluboce lze toto slova Desatera přeložit také „Neodpovíš vůči svému bližnímu svědectví zklamání Hospodina“. Bůh je ten, kdo vyhlašuje tato slova. Nejde v první řadě o zklamání, které bychom způsobili lidem, ale Bohu - srv. Ex 20, 1-2. Úplně stejně je pak zamýšleno také podobenství o milosrdném Samařanu - neprokazuje

---

¹ Text přejatý z www.wikipedia.org skrze heslo „The pledge of allegiance“; je však zajímavé, že zmínka „under God“ (před Bohem) byla přidána až r. 1954.

milosrdenství, aby spasil svou duši. A milosrdenstvím (tedy „nezklámáním Hospodina“) vytváří vztah bližních.

Čímž se také ukazuje základní vztah, který je nedodržováním Desatera narušován. Vztah mezi lidmi a Bohem. Nikoli mezi lidmi navzájem! Desatero není vyhlášeno lidmi, je vyhlášeno Bohem. Porušení dne odpočinku není problémem proto, že jsme pak unavení a přepracovaní. Porušení dne odpočinku je problémem, protože narušuje a poškozujeme náš vztah s Hospodinem. Důsledkem této narušenosti je pak také unavenost a přepracovanost. Ale to je až druhotný důsledek!

Poslední jazyková zajímavost: Sloveso, na němž celé deváté slovo Desatera stojí, znamená „odpovědět“. To je logické, když v českém jazyce „vydáváme svědectví“, jde také vždy o odpověď na položenou otázku či situaci. Tím se také ukazuje, jak málo souvisí toho slovo Desatera s otázkou lhaní.

Nevydáš podvodného svědectví zklamáním Hospodina - obsahově

Druhým důsledkem jazykového rozboru je závěr, že je toto slovo určeno primárně do prostředí soudu. Tedy do časoprostoru, kde je zkoumána vina či nevina bližního. Tedy do časoprostoru, kdy je svědek tázán, co viděl či slyšel. Proto jde v tomto slovu nejprve o „odpovídání“.

Soudní proces je velmi složité dění. Řeší spory, které se nepodařilo vyřešit jinak. Navíc u něj velmi často hrozí, že bude poškozen neviný. Tak je svědek a jeho svědectví důležitou postavou soudního procesu - až do dnešního dne. Tím více však ve starověku, kdy o mnoha jiných důkazech neměl nikdo ani pomyšlení (otisky prstů, kamerové či zvukové záznamy, biologické stopy atd.).

Tak měl svědek velikou moc. S velkou mocí však jde ruku v ruce také velká zodpovědnost. Nikoli však v první řadě vůči lidem, ale opět nejprve vůči Bohu. Svědek, který vydává podvodné svědectví vůči svému bližnímu, působí v první řadě zklamání svému Stvořiteli. Ten podle toho bude samozřejmě jednat!

I proto v Izraeli jen výjimečně stačilo svědectví jen jednoho svědka (ideálně nikdy, srv. Dt 19, 15). Pokud šlo o hrdelní zločin, pak byli vyžadováni svědkové minimálně dva, lépe však tři (Dt 17, 6).

Z tohoto doplňku Desatera je však také zřejmé, že praxe křivých svědectví byla běžná. Jinak by svědectví jednoho bohatě stačilo.

Prohlubující pochopení Božího slova skrytého pod lidskými znaky

I u tohoto slova je však zřejmé, že naše lidské pochopení se postupně rozšiřuje a prohlubuje. Už nejde (a možná nikdy nešlo!) jen o svědectví před soudní instancí. Protože v první řadě vždy šlo o zodpovědnost nepoškodit a nepošpinit bližního před *Hospodinem*. Nenarušit nespravedlivým a bezprávným jednáním smlouvu mezi lidmi a Bohem.

Tak byl ideál soudní praxe vzorem i pro všední život. A obráceně - ideální všední život má být vzorem soudní praxe. Nelze nalézat spravedlnost bez pravdy. A nelze nalézat pravdu bez pravdivých svědectví.

Člověk, který se osvědčil jako pravdivý svědek před soudem, nemůže přece jinde povolovat lžím, nemůže očerňovat či urážet bližního. A překvapivě to tak opravdu bývá. Bohužel také obráceně: Člověk, který se před soudem osvědčil jako svědek křivý, obvykle povoluje lži ledaskde. Podobně i přechod z všedního života do života soudního: Kdo běžně povoluje lži, vymýšlí si nebo nedrží slovo, ten nebude spolehlivým svědkem ani před soudem. „Dobrý strom dává dobré ovoce, špatný strom špatné...“

Smí Hospodinův věrný lhát?

Smí. Slovo Desatera se nesnaží nutit lidi říkat za každou cenu pravdu. Mnohdy je mnohem milosrdnější mlčet. Výjimečně pak lhát. Dobře to přibližuje Ježíšovo podobenství z úvodního čtení: Čím si jsou lidé navzájem bližními? Tím, že si projevují milosrdenství.

Nejsme bližní kvůli pokrevnímu příbuzenství, náboženské denominaci či barvě kůže. Bližní je ten, komu jsem prokázal milosrdenství nebo kdo ho prokázal mně. Milosrdenství totiž vede ke svobodě. A ke svobodě vede také Desatero. Nemilosrdně vymáhat jakousi literu Desatera (zrovna u devátého slova navíc nesmyslnou - viz doslovný překlad!) je pravým opakem Božího slova.

Jistě tedy byly a jsou situace, kdy je lhaní (tedy uvědomělé vyslovení nepravdivé informace) *ospravedlnitelné*. Zda je dobré, to necht' posoudí Hospodin, až nás bude soudit. Ale i takové situace si lze představit.

Avšak to platí v mezních případech a situacích, které jsou již neuvěřitelně pokřivené. A i v nich je velmi na pováženou, zda mé křivé svědectví skutečně povede k narovnání vztahů mezi lidmi a Bohem, nebo jen prohloubí jejich pokřivenost. A tak mé či naše zklamání Hospodina. Většinou totiž další křivé svědectví v pokřivené situaci vede jen k horší a horší situaci. Žádné „zatloukat, zatloukat, zatloukat“ - to vede jen k čím dál větší pokřivenosti situace, lidí i vztahu s Hospodinem.

Avšak pokud bychom žili například v období druhé světové války, ukrývali bychom ve svém domě pronásledované skupiny a u dveří zaklepalo komando SS, je zcela ospravedlnitelné, ba dokonce dobré, lhát. Neboť daná situace není soudem - tedy časoprostorem hledání pravdy a svobody, v němž platí princip presumpce nevinny.

Ale co v situaci, kdy je např. mé dítě či můj partner obviněn z krádeže a já vím, ba mohu dokázat, že tomu tak bylo? Lepší je jít s pravdou ven. Takřka vždy. A právě v případech, kdy šlo o ojedinělé přestoupení - proto mají soudy také trest v podobě podmíněčného propuštění. Naopak krytí recidivisty, který prostě bude znovu krást a bude znovu škodit a ubližovat, jen proto, že je to přece mé dítě nebo partner, je hluboké zklamání právě Hospodina. Copak nemáme v první řadě milovat celým srdcem, silou i myslí Boha? K čí svobodě povede krytí takového člověka?

Závěr

Mějme tedy na paměti, že v první řadě nejde o mezilidské vztahy. Ty časem skončí. Vztah mezi námi a Hospodinem je vztahem věčným. Avšak Hospodin není Bohem nemilosrdným, ale milosrdným. Není Bohem zotročujícím svým slovem, nýbrž svým slovem vysvobozujícím. Třeba i z opičí lásky, závislých vztahů, sociální situace, kdy jsou si všichni rovni, ale někteří rovnější.

Desatero míří ke svobodě všech. Bůh chce svobodu a milosrdenství všem. Dosvědčit vinu bližního bývá často hlubokým milosrdenstvím - pro něj i pro všechny, které poškodil. Avšak stejně tak vznikají výjimečně i situace, kdy je skutečným milosrdenstvím, s prominutím, sprostá lež. Tedy situace, kdy chráníme objektivně nevinného před objektivně nespravedlivým odsouzením v situaci, kdy nemáme jiné zdroje k zastavení nespravedlivého a zlého jednání. Milosrdenství chce Bůh, ne obět! Milosrdenstvím se mění vztah neznámých a míjejících se lidí ve vztah bližních.

Podstatou devátého slova Desatera je přece hledat pravdu v soudním sporu, aby nebyl potrestán či poškozen nevinný! Budiž to dobrou směrovkou pro všední praxi... Řečeno pozitivně: Chraňme nevinného, aby nebyl nespravedlivě potrestán.

A dovolte ještě jeden rozměr tohoto milosrdenství v rámci devátého slova Desatera: Do křivého svědectví spadá také nedodržení vlastního slova. Uzavření dohody, třeba i jen ústně, je odjakživa i před soudem právně závazný akt. Nedodržení slova, které jsem dal, také přestupují deváté slovo Desatera. Vždyť nesplnění závazku, který jsem vyslovil, je pravý opak milosrdenství! Tak i nedodržení vlastního slova je zklamáním Hospodina, protože křivým svědectvím.

Píseň: EZ233 - Večerní když zvony znějí + **Modlitba Páně**

Rozhovor

Příště: Ex 20, 1-2+17-18